

Η ΑΝΤΙΛΗΨΗ ΤΗΣ ΛΑΤΡΕΙΑΣ ΣΤΟ ΙΣΛΑΜ

Η σωστή αντίληψη της λατρείας στο Ισλάμ παρανοείται σήμερα από πολλούς ανθρώπους, δυστυχώς, ακόμα και από μερικούς μουσουλμάνους. Η λατρεία συνήθως γίνεται αντιληπτή ως μερικές τελετουργικές πράξεις, υπό μορφή προσευχής, νηστείας, φιλανθρωπίας κ.ο.κ. Αυτή η περιορισμένη αντίληψη της λατρείας δεν αποτελεί παρά μόνο ένα μέρος της σημασίας της λατρείας στο Ισλάμ. Γι' αυτόν το λόγο ο παραδοσιακός ορισμός της λατρείας στο Ισλάμ είναι «**κάθε χρήσιμη πράξη ή ωφέλιμη λέξη που γίνεται με σκοπό την ευχαρίστηση του Θεού**». Με άλλα λόγια η λατρεία είναι «**απόλυτος και αποκλειστικός όρος**» για «**ό,τι αγαπάει ο Θεός από τα εξωτερικά και εσωτερικά έργα και λόγια**», έτσι η λατρεία περιλαμβάνει όλες τις πρακτικές και προφορικές ενέργειες που κάνει ο άνθρωπος προς ευχαρίστηση του Θεού. Αυτό βέβαια περιλαμβάνει τις τελετουργικές πράξεις ως και την πίστη, τις κοινωνικές δραστηριότητες και τις προσωπικές συνεισφορές για το γενικό όφελος των συνανθρώπων μας.

Το Ισλάμ κοιτάει το άτομο ως ένα σύνολο. Έχει την απαίτηση απ' αυτό να παραδίδεται ολοκληρωτικά στο Θεό, ακριβώς όπως διατάχθηκε ο προφήτης.

«Πες, ότι η προσευχή μου, και η θυσία μου, και η ζωή μου, και ο θάνατός μου, ανήκουν στο Θεό Κύριο των πάντων, με τούτο διατάχθηκα, και είμαι ο πρώτος των μουσουλμάνων» Κοράνι 6/162-3

Δηλ. απ' αυτούς που υποτάσσονται στο Θεό. Η τέτοια πίστη έχει σαν φυσικό επακόλουθο ότι εναρμονίζει τις δραστηριότητες του πιστού να συμπίπτουν με τις διατάξεις του Εντολέα στον οποίο παραδόθηκε. Το Ισλάμ λοιπόν είναι ένας τρόπος ζωής, που απαιτεί από τους πιστούς οπαδούς του να διαμορφώσουν τη ζωή τους σύμφωνα με τις οδηγίες Του σε όλες τις πλευρές της ζωής, θρησκευτικές και "μη". Αυτό μπορεί να φανεί παράξενο για μερικούς ανθρώπους, που νομίζουν ότι η θρησκεία είναι απλώς μια προσωπική σχέση μεταξύ ανθρώπου και Θεού, χωρίς να έχει σχέση με τις υπόλοιπες δραστηριότητες πέρα των τελετουργιών.

Στην πραγματικότητα το Ισλάμ δεν υπολογίζει τις απλές τελετουργίες, που εκτελούνται μηχανικά χωρίς να έχουν καμία επίρεια στην εσωτερική ζωή του ατόμου. Το ιερό Κοράνιο, απευθύνεται στους πιστούς μουσουλμάνους και στους οπαδούς των διαθηκών, για το ζήτημα της αλλαγής της κατεύθυνσης της προσευχής «κίπλα» λέγοντας τα εξής:

«Δεν είναι αγαθότητα να στρέψετε τα πρόσωπά σας προς την Ανατολή και προς τη Δύση, αλλά αγαθός είναι όποιος πιστεύει στο Θεό και στην Εσχάτη Ημέρα, και στους Αγγέλους και στα Βιβλία και στους προφήτες· αυτός που δίνει το χρήμα του – παρά την αγάπη του σ' αυτό – στους συγγενείς, στα ορφανά, στους φτωχούς, στους οδοιπόρους, στους αιχμαλώτους,

στους ζητιάνους και στους υποδουλωμένους· αυτός που εκτελεί την προσευχή και καταβάλλει την (υποχρεωτική) ελεημοσύνη· αυτοί που τηρούν τις υποσχέσεις τους όταν υπόσχονται, οι υπομονετικοί στη δυστυχία και την ατυχία και στους δύσκολους καιρούς. Τέτοιοι είναι οι ειλικρινείς, τέτοιοι είναι οι ευσεβείς». Κοράνι 2/177

Οι παραπάνω πράξεις είναι οι πράξεις των καλών ανθρώπων, και αποτελούν μόνο ένα μέρος της λατρείας. Ο προφήτης Μωάμεθ είπε: «*Η πίστη αποτελείται από εξήντα και πλέον βαθμίδες, η ανώτερη από τις οποίες είναι η πίστη στο Θεό, και η κατώτερη είναι η απομάκρυνση εμπόδων από τους δρόμους, και η σεμνότητα είναι μια βαθμίδα της πίστης*».

Η τιμότητα στην εργασία, θεωρείται από ισλαμική απόψεως ένα είδος λατρείας. Ο προφήτης είπε: «*Όποιος επιστρέφει στο σπίτι του το απόγευμα κουρασμένος εξαιτίας της εργασίας του, ο Θεός θα του συγχωρέσει όλες τις αμαρτίες του*». Η αναζήτηση της γνώσης θεωρείται επίσης ένα από τα ανώτερα είδη λατρείας. Γι' αυτό ο προφήτης είπε στους οπαδούς του «*Η αναζήτηση της γνώσης είναι υποχρέωση κάθε μουσουλμάνου και μουσουλμάνας*» και ακόμα «*Η αναζήτηση μάθησης για μια ώρα είναι καλύτερη από εβδομήντα χρόνια λατρείας*». Η κοινωνική αλληλεγγύη και η συνεργασία αποτελούν επίσης ένα μέρος λατρείας, όταν γίνονται για χάρη του Θεού, γι' αυτό ο προφήτης είπε «*Η υποδοχή του φίλου σου με ένα χαμόγελο, είναι φιλανθρωπία, η βοήθειά σου σε κάποιον για να φορτώσει το ζώο, είναι επίσης φιλανθρωπία, και να γεμίζεις το βάζο του γείτονά σου με νερό και αυτό είναι φιλανθρωπία*».

Είναι αξιόλογη η παρατήρηση ότι ακόμη και η εκτέλεση των καθηκόντων θεωρείται λατρεία. Ο προφήτης μάς διευκρίνισε ότι ακόμα και τα έξοδα που πληρώνει κανείς για τη συντήρηση της οικογένειάς του, είναι φιλανθρωπία που αμοιβείται από το Θεό, εφόσον έχουν αποκτηθεί με έντιμα μέσα. Η ευσπλαχνία για τα μέλη της οικογένειας είναι μια πράξη λατρείας, όπως π.χ. όταν βάζει κανείς ένα κομμάτι φαγητού στο στόμα της γυναίκας του. Όλα αυτά είναι από τις οδηγίες του προφήτη Μωάμεθ. Όχι μόνο αυτά, αλλά ακόμη όταν κάνει κανείς τις ιδιαίτερες του απολαύσεις με το νόμιμο τρόπο, σύμφωνα με τις διδασχές του προφήτη Μωάμεθ, αυτό θεωρείται λατρεία. Μια φορά όταν ο προφήτης είπε στους συντρόφους του ότι «*το νόμιμο ζευγάρι, αμοιβείται από το Θεό για τις επαφές του*» εκείνοι αποκρίθηκαν με έκπληξη λέγοντας: «*Πώς αμοιβείται κανείς για κάτι που κάνει για τη δική του απόλαυση;*» Εκείνος τους είπε «*Ας υποθέσουμε ότι ικανοποιείτε τις ανάγκες σας παράνομα. Δεν θα τιμωρηθείτε γι' αυτό;*» «*Ναι*» απάντησαν. Τους είπε, «*Ωστε, ικανοποιώντας τις νόμιμα με τις γυναίκες σας, ανταμοιβέστετε*», δηλ. είναι μια πράξη λατρείας.

Έτσι το Ισλάμ δεν θεωρεί τη συνουσία αίσιχος που πρέπει να αποφευχθεί, αυτό που κατακρίνεται είναι η παρανομία, γι' αυτό και η μοιχεία και η κάθε εξωσυζυγική επαφή θεωρείται μέγα αμάρτημα που εάν αποδειχθεί, αξίζει την πιο αυστηρή ποινή.

Έχει γίνει σαφές από τα παραπάνω, ότι το νόημα της λατρείας στο Ισλάμ είναι πολύ πιο ευρύ από ότι θα νόμιζε κανείς, γιατί περιλαμβάνει όλες τις σκόπιμες και θετικές ενέργειες.

Αυτό, φυσικά, ταιριάζει με το γενικό πνεύμα του Ισλάμ ως ένας και ενιαίος τρόπος ζωής, που ρυθμίζει τη ζωή του ανθρώπου σε όλα τα επίπεδα, ιδιωτικό, κοινωνικό, οικονομικό, πολιτικό και πνευματικό. Σε όλα αυτά τα επίπεδα δίνει λεπτομερείαιες οδηγίες για την καθημερινή ζωή. Έτσι όποιος ακολουθεί αυτές τις οδηγίες ακολουθεί τις ισλαμικές διδασχές. Είναι πολύ ενθαρρυντικό να διαπιστώσει κανείς, ότι όλες οι καλές του δραστηριότητες, μικρές ή μεγάλες, κρυφές ή φανερές, θεωρούνται λατρεία. Αυτό προκαλεί τον άνθρωπο να αναζητεί τη θεία ευχαρίστηση με τις καλές του πράξεις, και να προσπαθεί να εκτελεί τη δουλειά του με τον καλύτερο δυνατό τρόπο, ανεξάρτητα από την επίβλεψη του εργοδότη του. Ταυτόχρονα, θα ξέρει ο τελευταίος ότι υπάρχει ο Παντοτινός Επιστάτης, ο Παντογνώστης, και έτσι δεν θα τολμήσει να αδικήσει τον πρώτο κ.ο.κ.

Όταν μιλάμε έτσι για τις τελετουργικές λατρείες, δεν εννοούμε την υποτίμησή τους με κανέναν τρόπο. Στην πραγματικότητα οι τελετουργικές λατρείες (προσευχή, νηστεία, ελεημοσύνη, προσκύνημα), όταν εκτελούνται με τον σωστό τρόπο, αναβαθμίζουν την ηθική και πνευματική κατάσταση του ανθρώπου, και τον βοηθούν στη συνέχιση των διαφόρων δραστηριοτήτων του, σε όλες τις πλευρές της ζωής και μάλιστα σύμφωνα με τις οδηγίες του Θεού. Από τις τελετουργικές λατρείες η προσευχή (σαλάτ) καταλαμβάνει τη σημαντικότερη θέση για δύο λόγους, πρώτα, γιατί αποτελεί το πιο χαρακτηριστικό γνώρισμα της ισλαμικής πίστης, και γιατί αποτρέπει τον άνθρωπο από τις άδικες και άεμνες πράξεις, λόγω της συνεχούς επικοινωνίας ανθρώπου-Θεού, πέντε φορές κάθε μέρα, πράγμα που επιτρέπει την επανειλημμένη ανανέωση του όρκου μας με το Θεό, και μας κάνει να αναζητούμε πάντα την καθοδήγησή Του.

«Εσένα λατρεύουμε και σε 'ένα στηριζόμαστε. Χάρισε μας το σωστό δρόμο» Κοράνι 1/4-5.

Στην πραγματικότητα η προσευχή (σαλάτ) είναι η πρώτη πρακτική εκδήλωση της ισλαμικής πίστης και αποτελεί μια βασική προϋπόθεση για να χαρακτηριστεί ο άνθρωπος ως μουσουλμάνος:

«Έχουν πετύχει οι πιστοί, οι οποίοι είναι στην προσευχή τους ταπεινοί» Κοράνι 23/1-2.

Το ίδιο έχει τονιστεί από τον προφήτη Μωάμεθ με διαφορετικά λόγια: «*Εκείνοι που εκτελούν την προσευχή τους με ιδιαίτερη προσοχή και τακτικότητα, τη βρίσκουν ως φως, και απόδειξη για την πίστη τους, και θα τους είναι αίτιο συγχώρεσης την Ημέρα της Κρίσης*».

Μετά την προσευχή έρχεται η υποχρεωτική ελεημοσύνη «Ζακάτ», που αποτελεί ένα από τα πέντε βασικά στηρίγματα του Ισλάμ. Στο Κοράνιο η «σαλάτ» και η «ζακάτ», αναφέρο-

νται πάντα μαζί. Όπως η προσευχή έτσι και η υποχρεωτική ελεημοσύνη αποτελεί μια εκδήλωση της πίστης, που υπογραμμίζει ότι ο Θεός είναι ο πραγματικός Κάτοχος των πάντων σε αυτό τον κόσμο ή το σύμπαν: Και ό,τι κατέχει ο άνθρωπος στα χέρια του, δεν είναι παρά χάρη του Θεού, για την οποία είναι υπεύθυνος ο άνθρωπος για τον τρόπο που θα την χειριστεί δηλ. αν είναι σύμφωνη ή αντίθετη με τις εντολές του Θεού.

«Πιστέψτε στο Θεό και στους αποστόλους Του και χορηγήσετε από ό,τι σας έχει εμπιστευτεί» Κοράνι 57/7.

Από αυτήν την αντίληψη η «ζακάτ» (υποχρεωτική ελεημοσύνη), όπως και η «σαλάτ» (προσευχή), αποτελεί ένα έργο αγάπης που είναι σε θέση να φέρνει τον άνθρωπο κοντά στο Θεό.

Ανεξάρτητα από αυτό, η «ζακάτ», αποτελεί ένα μέσο για τη δίκαιη ανακατανομή του πλούτου, με τρόπο που μειώνει τις διαφορές μεταξύ τάξεων και ομάδων. Δημιουργεί σημαντική κοινωνική σταθερότητα. Καθαρίζει την ψυχή του πλούσιου από τον εγωισμό και απαλλάσσει την ψυχή του φτωχού από τη ζήλεια και την έχθρα. Κλείνουμε τους αγωγούς που οδηγούν στο μίσος, και δίνουμε αφορμή να καλλιεργηθούν αισθήματα αγάπης και αδελφοσύνης μεταξύ των διαφόρων τάξεων και ομάδων της κοινωνίας. Τέτοια σταθερότητα δεν αφήνεται να στηριχθεί μόνο στην καλοσύνη του πλούσιου, αλλά κατοχυρώνεται με σταθερό θεμελιωμένο δικαίωμα, ώστε εάν αρνείται ο πλούσιος για οποιονδήποτε λόγο, πρέπει να αναγκαστεί να πληρώσει το αναγκαίο ποσοστό ακόμα και με τη χρήση της νόμιμης κρατικής βίας.

Το «σιάμ» δηλ. η νηστεία του Ραμαζανιού αποτελεί το τέταρτο στήριγμα της ισλαμικής πίστης. Η κυριότερη σημασία της νηστείας έγκειται στην «εσωτερική» κάθαρση της ψυχής σε αντιδιαστολή με τις άλλες λατρείες που ασχολούνται κυρίως με την εξωτερική. Με την τέτοια κάθαρση ο άνθρωπος γίνεται θετικός και γυρεύει πάντα την αλήθεια και την καλοσύνη, ενώ απομακρύνεται από τα ψέματα και την κακοήθεια. Τούτο μπορούμε να το καταλάβουμε από το εξής κορανικό εδάφιο:

«Ω, εσείς που πιστεύετε, επιβλήθηκε σε σας η νηστεία όπως επιβλήθηκε και τους προηγούμενούς σας, μήπως γίνεστε θεοσεβείς». Κοράνι 2/183

Στην αυθεντική παράδοση του προφήτη Μωάμεθ (σουννα) αναφέρεται ότι ο Θεός λέει στους αγγέλους για το νηστευτή: «Κοιτάξτε το δούλο μου! Πού αφήνει το φαγητό του το ποτό του και τον έρωτα για χάρη μου. Μαρτυρήστε ότι τον έχω συγχωρέσει»

Η νηστεία, λοιπόν, αφυπνίζει την συνείδηση του ανθρώπου και του δίνει την αφορμή να εξασκεί αυτή την εμπειρία που γίνεται ταυτόχρονα σε όλη την κοινωνία, έτσι προστίθεται επιπλέον δύναμη στον κάθε άνθρωπο χωριστά. Επιπλέον, η νηστεία προσφέρει υποχρεωτική αλλαγή του ρυθμού της

κανονικής ζωής και αυτό έχει καλή επίδραση σε ολόκληρο το σώμα, ιδιαίτερα όμως στο στομάχι. Η πείνα αλλάζει τη συμπεριφορά του ατόμου. Ο πλούσιος θα δοκιμάσει οπωσδήποτε την πείνα και έτσι θα θυμηθεί το φτωχό του αδελφό. Προκαλείται επίσης ένα συναίσθημα συμπάθειας και αγάπης που εκφράζεται με διάφορους τρόπους βοήθειας.

Τέλος ερχόμαστε στο χατζί (προσκύνημα) στον οίκο του Θεού στη Μέκκα, που είναι ο πρώτος ναός στη γη που ιδρύθηκε για τη λατρεία του Επουράνιου Θεού. Είναι το πέμπτο και τελευταίο στήριγμα του Ισλάμ. Σε αυτό εκφράζεται πρακτικώς η μοναδική ενότητα του ανθρώπινου γένους και ακυρώνονται όλοι οι τρόποι διάκρισης. Οι προσκυνητές, από όλες τις γωνιές της γης, φορούν το ίδιο φόρεμα, στο ίδιο χρώμα, και απαντούν στο κάλεσμα της προσκύνησης, όλοι μαζί, με μια φωνή και μια γλώσσα: «Λατέικ-Αλλαουμμα-Λατέικ» «ανταποκριθήκαμε Θεέ ανταποκριθήκαμε».

Στο προσκύνημα υπάρχει εξάσκηση για ανστηρή πειθαρχία και αυτοσυγκράτηση, όπου τιμούνται με σεβασμό όχι μόνο τα άγια αντικείμενα, αλλά και τα ζώα, τα πτηνά, τα έντομα και τα φυτά. Δεν παραβιάζεται η ατομική ακεραιότητα κανενός, έτσι όλα τα πλάσματα συζούν ειρηνικά.

Με την περιήληψη αυτή φαίνεται ξεκάθαρα ότι η λατρεία στο Ισλάμ, τελετουργική και μη, έχει ως σκοπό να διδάσκει τον άνθρωπο πως να αγαπάει το Δημιουργό του σύμπαντος και τα δημιουργήματά Του. Με αυτόν τον τρόπο αποκτά σταθερή και δυναμική θέληση, αποφασιστικό πνεύμα για να εξαλείψει όλο το κακό και την καταπίεση από την κοινωνία, για να κάνει το λόγο του Θεού να επικρατήσει στον κόσμο.

Για περαιτέρω ανάγνωση στο Ισλάμ:

- T.B. Irving, et al.: *The Quran: Basic Teachings*
- Hamuda Abdulati: *Islam in Focus*
- M. Qutb: *Islam: The Misunderstood Religion*
- Maudoodi: *Towards Understanding Islam*
- Maurice Bucaille: *The Bible, The Quran and Science*
- Suzanne Haneef: *What Everyone Should Know About Islam and the Muslims*

Για περαιτέρω πληροφόρηση, επικοινωνήστε με την διοίκηση του WAMY στο Ριάντ

WAMY, P.O. Box 10845, Riyadh 11443 Saudi Arabia,

Tel. (01) 4641669/4655431

ή το παράρτημα του WAMY στη Τζέντα

WAMY, P.O. Box 8856, Jeddah, Saudi Arabia,

Tel. (02) 6891962

ή με οποιοδήποτε ισλαμικό κέντρο στην πόλη σας.

Μετάφραση: Μ. Μ. Αμπντελρασούλ

ΣΕΙΡΑ ΕΝΤΥΠΩΝ ΤΗΣ WAMY
ΓΙΑ ΤΟ ΙΣΛΑΜ

No 8

ΑΝΤΙΛΗΨΗ ΤΗΣ ΛΑΤΡΕΙΑΣ ΣΤΟ ΙΣΛΑΜ

WORLD ASSEMBLY OF MUSLIM YOUTH
(WAMY)

P.O. Box 10845 - Riyadh 11443
SAUDI ARABIA